

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

2 февруари 1988 година*

„Недискриминация - Достъп до университетско образование – Възстановяване на
недължимо платени суми”

По дело 24/86

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда, на основание на член 177 от Договора за ЕИО, от Tribunal de première instance de Liège (Франция), по спора, висящ през този съд между

Vincent Blaizot, студент, живеещ в Ottignie-Louvain-la-Neuve (Белгия), и шестнадесет други студенти, от една страна,

и

1) **Университета на Liège,**

2) **Католическия университет в Louvain,**

3) **Брюкселския свободен университет,**

4) **Университетските факултети Notre-Dame de la Paix в Namur,** от една страна

в присъствието на

Белгийската държава

относно тълкуването на член 7 от Договора за ЕИО,

СЪДЪТ,

в състав: г-н Mackenzie Stuart, председател, г-н G. Bosco, г-н O. Due, г-н J. C. Moitinho de Almeida и г-н G. C. Rodríguez Iglesias, председатели на състав, г-н T. Koopmans, г-н U. Everling, г-н K. Bahlmann, г-н Y. Galmot, г-н C. Kakouris, г-н R. Joliet, г-н T. F. O'Higgins и г-н F. Schockweiler, съдии,

генерален адвокат: Sir Gordon Slynn,

секретар : г-жа D. Louterman, администратор,

като взе предвид, становищата, представени:

- за ищеца от адв. L. Misson, адвокат,

- за Университета в Liège от г-н P. Henry, адвокат,

* Език на производството: френски.

- за Католическия университет в Louvain от г-н R. Van Lint, адвокат,
- за Брюкселския свободен университет от г-н Waelbroeck, адвокат,
- за Университетския факултет от Notre-Dame de la Paix, от адв. Van Der Heyden, адвокат,
- за Кралство Белгия от адв. P. Deltenre, адвокат,
- за Обединеното кралство от г-н Mc Henry, представител, и г-н Mummery, адвокат,
- за Комисията от адв. G. H. Beauchier, адвокат,

предвид доклада за съдебното заседание и вследствие устната фаза на производството от 18 февруари 1987 г.,

като изслуша заключението на генералния адвокат в съдебното заседание от 17 септември 1987 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Определение от 27 януари 1986 г., постъпило в секретариата на Съда на 30 януари 1986 г., председателят на Tribunal de première instance, Liège (Първоинстанционен съд, Liège) е поставил, на основание на член 177 от Договора за ЕИО, преюдициален въпрос относно тълкуването на член 7 от посочения договор с цел да реши проблема относно финансовите условия за достъп до университетите.

2. Този въпрос е повдигнат в рамките на бързото производство, започнато от г-н Blaizot и още шестнадесет ищци (наричани по-надолу „ищци“) срещу отказа на Университета в Liège на Католическия университет в Louvain, на Брюкселския свободен университет и на Университетските факултети Notre-Dame de la Paix в Namur, ответници по главното производство (наричани по-нататък „ответници“), да им върне заплатените такси за записване (наричани по-нататък „minerval“), които те са платили преди 13 февруари 1985 г., датата на която е произнесено Решението по дело Gravier (293/83, Recueil, стр. 606). По време на това производство ответниците са призовали белгийската държава да се присъедини към делото.

3. От документацията по делото е видно, че ищите са всичките френски граждани и са получили като студенти разрешителни за престой в Белгия, единствено с цел да учат ветеринарна медицина. Това следване включва три години „кандидатура“ („candidature“) и три години „докторат“ („doctorat“). Те е трябвало да платят за всяка академична година освен таксата за записване, която дължат всички студенти, един minerval, като лично участие в разходите за функциониране, което не се изисква от студентите белгийци. На основание на различни кралски укази относно приложението на посочения minerval, неговият размер за всяка академична година варира между 80 000 и 265 000 BEF.

4. Съдът в своето Решение от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе е постановил, че налагането на допълнително заплащане на такса за записване или на *minerval*, като условие за достъп до професионално образование на студенти, които са граждани на други държави-членки, след като подобна такса не се налага на националните студенти представлява дискриминация на основание националност, забранена от член 7 от Договора.

5. След произнасяне на посоченото решение ищите са поискали възстановяване на платените като *minerval* суми, като се позовава на посоченото решение. На съдебното заседание решаването на този въпрос е било отложено в изчакване на промяна на белгийското законодателство в тази област. Това изменение се съдържа в Белгийския закон от 21 юни 1985 г. за образованието (*Moniteur belge* от 6 юли 1985 г.).

6. Според този закон допълнителните такси за записване, получени между 1 септември 1976 г. и 31 декември 1984 г. по никакъв начин не подлежат на възстановяване, с изключение на тези, които са получени от ученици или студенти граждани на държава-членка на Общността, които са следвали професионално обучение, тези суми ще бъдат възстановявани на базата на съдебни решения по дела за възстановяване на суми, заведени пред съдилищата преди 13 февруари 1985 г., дата на която е произнесено Решението по дело *Gravier*, посочено по-горе.

7. Националният съд реши да спре производството и постави на Съда на ЕО следния въпрос:

„Финансовите условия за достъп до университетско образование, предоставяно като „*candidature*” и „*doctorat*” по ветеринарна медицина отнасят ли се до приложното поле на Договора от Рим по смисъла на неговия член 7, що се отнася до академична година 1985-1986 г., както и за академичните години от 1979 г. до 1985 г.?”

8. За по-пълно излагане на правната рамка на фактите по главното производство, така и на становищата, представени на Съда, се прави позоваване на доклада за съдебното заседание. Тези елементи от делото са упоменати по-нататък само доколкото са необходими за изготвяне на мотивите на Съда.

9. Трябва да отбележим, първо, че националният съд в своя единствен въпрос повдига по същество два различни въпроса:

- първият въпрос е да разберем дали университетския курс по ветеринарна медицина се вписва в понятието професионално обучение, като по този начин събирането на допълнителната такса за записване от студентите, които са граждани на други държави-членки, които искат да следват този курс представлява дискриминация на основание националност, забранена от член 7 на Договора за ЕИО;

- вторият въпрос е да установим, при положителен отговор на горния въпрос, дали така даденото тълкуване важи единствено за периода след решението на Съда или за минал период по отношение на понятието професионално обучение.

Относно понятието за професионално обучение

10. По отношение на първия въпрос, зададен от националния съд, трябва да отбележим, че от белгийското законодателство, относно налагането на *minerval*, че последния се налага само на чуждестранните студенти включително тези от Общността. Това неравно третиране по отношение на белгийските студенти следователно е на основание националност.

11. Неравно третиране, такова каквото имаме в случая трябва да се счита за дискриминация, забранена от член 7 на Договора за ЕИО, тогава когато е в приложното поле на този договор. В това отношение трябва да отбележим, така както Съдът вече е присъдил в своето Решение от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе, че условията за достъп до професионално обучение се отнасят към това приложно поле.

12. Оттук следва, че следва да се проучи дали университетското образование по ветеринарна медицина се отнася към професионалното обучение.

13. В това отношение ответниците и Кралство Белгия поддържат становището, че понятието професионално обучение по смисъла на член 128 от Договора за ЕИО не включва университетското образование, чийто характер е основно академичен, но обучението през годините на „*candidature*”, що се отнася до университетското образование в Белгия, той не може да бъде считан като професионално обучение, тъй като, за да упражнява една професия, студентът трябва да получи крайната диплома, която се дава след завършване на „*doctorat*”.

14. Комисията твърди, че обучението в белгийските университетски институции е част от професионалното обучение по смисъла на член 128 от Договора за ЕИО. Тя смята заедно с ищите, че не става дума за „академично образование” от една страна и за „професионално обучение” от друга страна, а за професионално обучение, получено в рамките на академичното образование, осигурявано от университетите.

15. По отношение на това различие в мненията, трябва първо да припомним, така както Съдът е постановил в своето Решение от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе, че всяка форма на образование, която дава квалификация за професия, занаят или заемане на специфична длъжност или изпълнява специални условия за упражняване на тази професия, занаят или заемане на съответната длъжност се отнася до професионалното образование, каквато и да бъде възрастта или нивото на обучение на учениците или студентите, дори ако програмата включва елемент с общообразователна подготовка.

16. С цел да разгледаме въпросът дали университетското следване изпълнява тези изисквания, трябва да направим разлика от една страна, дали по своята същност това университетско следване не може да се определи като професионално обучение по смисъла на правото на Общността и да разберем при какви условия това образование подготвя за квалификация, даваща право на упражняване на дадена професия, занаят или заемане на определена длъжност, или изпълнява специални условия за упражняване на подобна професия, занаят или заемане на определена длъжност.

17. По отношение на първата точка, трябва да отбележим, че нито разпоредбите на Договора по-специално на тези в член 128, нито целите, към които се стремят от тези разпоредби по-специално, относно свободното движение на хора, не дават основание да се стигне до извода, че трябва да се ограничи понятието професионално обучение, така че от него да се изключи университетското образование. Във всички държави-

членки е прието, че някои университетски курсове имат за цел да подготвят студентите като им дават познания на академично ниво към определени предходни професионални дейности. Към това се прибавя, че Европейската социална харта, към която повечето държави-членки са се присъединили, включва в своя член 10 университетското образование сред различните форми на професионално образование.

18. Трябва също така да вземем предвид, че съществуват значителни разлики в това отношение между държавите-членки, що се отнася до университетското образование и до неговия характер. Оттук ограничаването на понятието професионално обучение до не университетското образование би довело до създаване на различия между различните държави-членки в прилагането на Договора.

19. По отношение на въпроса дали университетското образование дава квалификация за упражняване на дадена професия, занаят или заемане на определена длъжност или създава специални условия за упражняване на подобна професия, занаят или заемане на дадена длъжност, трябва да подчертаем, че такъв е случаят единствено когато изпита в края на следването дава непосредствена квалификация за упражняване на дадена професия, занаят или заемане на определена длъжност, който изисква тази квалификация, но също така тогава когато това обучение създава специални условия в смисъл, че студентът има нужда от получаване на специални знания, за да упражнява дадена професия, занаят или да заема определена длъжност, дори когато получаването на тези знания не се изисква за това упражняване от законови, подзаконови или административни разпоредби.

20. Трябва да заключим, че университетското образование в общи линии отговаря на тези условия. Различен е случаят за някои особени университетски курсове, които по своя характер са предназначени за лица, желаещи да задълбочат общите си познания вместо да получат достъп до дадена професия.

21. По отношение на обстоятелството, че един университетски курс е разделен на два цикъла, какъвто е случая в Белгия по отношение на „candidature” и „doctorat”, това не може да се вземе предвид. В действителност, вторият цикъл, който завършва с получаването на диплома предполага завършването на първи цикъл, така че те трябва да бъдат разглеждани като едно цяло и не може да бъде направена разлика между един цикъл, който не се отнася до професионално обучение и другия цикъл, който се отнася към професионалното обучение.

22. Ищите изтъкват, че налагането на *minerval* се оправдава от по-важни интереси между които трябва да се постави самото съществуване на белгийските университетски институции. Последните биха били поставени в опасност от евентуална отмяна на *minerval*, което би довело до значителен наплив на чуждестранни студенти в Белгия и по този начин би увеличило значително техните финансови разходи. Резолюцията на Съвета от 25 юни 1980 г., която одобрява доклада на Комитета по образование, съставен от резолюция на Съвета и на министрите на образованието, заседаващи в рамките на Съвета от 9 февруари 1976 г., включващ програма за действия в сферата на образованието (ОВ С 38, стр. 1), дава точни указания какво би трябвало да представлява едно разумно тълкуване на съответните разпоредби на Договора за ЕИО.

23. Ако е вярно, че Съветът в посочената резолюция приема в общи линии, че държавите-членки предприемат мерки, за да намалят потока от студенти от други

държави-членки, така че той да остане в разумни граници. Възприемането на подобен принцип, въпреки това няма за цел, и не би трябвало да има за цел, да позволи на дадена държава-членка да създаде дискриминационни мерки, които са забранени от член 7 от Договора за ЕИО.

24. Оттук следва, че трябва да отговорим на въпроса на националния съд, що се отнася до първия проблем, че университетския курс по ветеринарна медицина се отнася до понятието професионално обучение, така че една допълнителна такса за записване, която се налага на студентите с произход от друга държава-членка, които желаят да се запишат в този курс, представлява дискриминация на основание националност, забранена от член 7 от Договора.

Относно действието във времето на тълкуването на понятието професионално обучение

25. В това отношение ищците и Комисията подчертават, че съдебните решения за тълкуване, предприети в рамките на преюдициално производство по принцип имат обратно действие. Щом като тълкуването на член 7 от Договора за ЕИО, което се съдържа в Решението от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе, трябва да бъде спазвано от националните съдилища, що се отнася до исканията за достъп до професионално обучение за периода между 1 септември 1976 г. и 31 декември 1984 г., дадена държава-членка не би могла да приеме закон, който да ограничи във времето действието на подобно решение, след като Съдът не е предвидил подобно нещо в това решение.

26. От друга страна, ответниците подчертават, че Решението от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе, представлява ново развитие на правото на Общността, и че последствията на посоченото решение биха били значителни ако трябваше да произведат действие, считано от 1 септември 1976 г. Положението би било сравнимо с това по дело 43/75 (Решение от 8 април 1976 г по дело *Defrenne*, *Recueil*, стр. 455).

27. В този контекст трябва да припомним, че практиката на Съда (вж. по-точно Решение от 27 март 1980 г. по дело *Amministrazione delle finanze dello Stato/Denkavit italiana*, 61/79, *Recueil*, стр. 1205), според която тълкуването, което тя дава на една разпоредба на правото на Общността в рамките на компетенциите, които има на основание на член 177, пояснява и уточнява, когато е нужно, значението и обхвата на тази норма, такава каквато тя трябва или би трябвало да бъде разбрана или прилагана от момента на влизането ѝ в сила. Оттук следва, че нормата така изтълкувана може и трябва да бъде прилагана от самия съдия спрямо правни отношения, породени преди решението издадено в отговор на искане за тълкуване, ако са налице условията, позволяващи да се отнесе до компетентните съдилища спор относно тълкуването на посочената норма.

28. Единствено като изключение Съдът може, така както е приел в своето Решение от 8 април 1976 г., посочено по-горе, въз основа на приложение на общия принцип за правна сигурност неразделна част от правния ред на Общността да ограничи възможността за всеки заинтересован да се позовава на така тълкуваната правна норма, с цел да постави под съмнение правни отношения създадени добросъвестно. Такова ограничение не би могло да бъде допуснато, според постоянната практика на Съда по

друг начин, освен ако се предвиди изрично в самото решение, което се произнася по исканото тълкуване.

29. В това отношение трябва да отбележим, че настоящото решение за първи път се произнася по въпроса дали университетското образование може да се разглежда като част от професионалното обучение по смисъла на член 128 от Договора за ЕИО.

30. С цел да реши дали трябва или не да ограничи действието във времето на дадено решение, трябва според практиката на Съда (вж., между другото, Решение от 8 април 1976 г., посочено по-горе), да вземе предвид дали практическите последици на всяко тълкувателно решение трябва да бъдат премерени внимателно, но в тази насока не трябва да се стига до изкривяване на обективността на правото и да се накърни неговото бъдещо приложение поради отраженията в миналото, които би могло да има едно съдебно решение.

31. Настоящото решение съдържа еволюция що се отнася до включването на университетското образование в понятието професионално обучение по смисъла на правото на Общността. Така както Съдът вече е заключил в своето Решение от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе, Общата политика на професионално обучение предвидена в член 128 от Договора за ЕИО се установява постепенно. И именно на основата на това развитие става възможно да се включват в понятието професионално обучение, по смисъла на правото на Общността, университетското образование, което подготвя упражняване на даден занаят или професия.

32. По отношение на университетското образование това развитие намира отражение в поведението на Комисията. И наистина писмата, изпратени до Белгия от Комисията през 1984 г. показват, че последната не е считала тогава, че налагането на *minerval* противоречи на правото на Общността. И след 25 юни 1985 г. Комисията отбелязва по време на неформална среща на представители на белгийските министерства на образованието, че тя е променила своята позиция. Два дена след тази дата, което значи четири месеца след произнасянето на Решението от 13 февруари 1985 г., посочено по-горе, тя е обявила по повод събрание на комитета по образование, създаден към Съвета, че тя не е приключила с изготвяне на своето становище в тази област, което ще рече, че тя още не си е съставила още точно мнение относно последиците, които произлизат от това решение, което така както се разбира по-горе е прието по отношение на техническото образование.

33. Тази позиция, възприета от Комисията е могла да доведе заинтересуваните в Белгия среди до извода, че националното законодателство в тази област съответства на правото на Общността.

34. При тези условия доводите, отнасящи се до правната сигурност се противопоставят на поставянето под въпрос на правни отношения, които са произвели своето действие в миналото, когато това поставяне под въпрос би накърнило с обратно действие системата на финансиране на университетското образование, и би довело до непредвидими последици за доброто функциониране на университетските институции.

35. Следователно трябва да отговорим на зададения от националния съд въпрос относно втория проблем, че прякото действие на член 7 от Договора за ЕИО не може да се използва в случая, що се отнася до достъпа до университетско образование, за което

са предвидени допълнителни такси за записване недължимо платени през минали периоди към датата на сегашното решение, с изключение на студентите, които преди тази дата са подали съдебен иск или са подали съответстваща жалба.

По съдебните разноски

36. Разноските, направени от Кралство Белгия, от Обединеното Кралство и от Комисията на Европейските общности не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело има характер на инцидентен установителен иск в производството висящо пред националния съд, последният следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, поставен от председателя на Tribunal de première instance, Liège с Определение от 27 януари 1986 г. реши :

1) Университетското образование по ветеринарна медицина се включва в понятието професионално обучение, така че събирането на допълнителна такса за записване от студентите, граждани на друга държава-членка, които искат да се запишат за този образователен цикъл представлява дискриминация на основание националност, забранена от член 7 от Договора за ЕИО.

2) Прякото действие на член 7 от Договора за ЕИО не може да се използва по отношение на достъпа до университетско образование, за което са предвидени допълнителни такси за записване недължимо платени през минали периоди към датата на сегашното решение, с изключение на студентите, които преди тази дата са подали съдебен иск или са подали съответстваща жалба.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 2 февруари 1988 година.

Подписи